

นักสังคมวิทยา ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะสภาพปัญหาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ขณะที่อาชญากรรมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป คือจะมีความสลับซับซ้อนของการประกอบอาชญากรรมมากขึ้น มีลักษณะของอาชญากรรมชั้นสูง มีการรวมกลุ่มในลักษณะองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายอาชญากรรมที่มีการข้ามชาติไปก่ออาชญากรรมมากขึ้น ตลอดจนความรุนแรงและผลกระทบของอาชญากรรมจะมีมากกว่าในอดีตที่ส่วนใหญ่มักเป็นอาชญากรรมพื้นฐาน ไม่มีความสลับซับซ้อน ผู้ประกอบอาชญากรรมมักมีจำนวนน้อย เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย หรือเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม และไม่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้อาชญากรรมในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิดมากขึ้น และผู้ประกอบอาชญากรรมอาจจะไม่ใช่ผู้ที่ไม่มีการศึกษาสูงหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอีกต่อไป ในบางครั้งอาจเป็นผู้ที่มีการศึกษาดีหรือมีโอกาสทางสังคมที่ดี อาทิ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอปกขาว เป็นต้น

ตารางที่ 1.1

รายงานผลการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและจับคดีค้างเก่า
ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล

ประเภทความผิด (%จับกุม)	รับแจ้ง	จับ	ผู้ต้องหา (คน)	คดีค้างเก่า		รวมจับ (คดีค้างเก่า)	
				จับ (คดี)	ผู้ต้องหา (คน)	จับ (คดี)	ผู้ต้องหา (คน)
1. คดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ	1,008	297	431	197	253	494	684
2. คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	5,806	1,395	1,874	1,491	1,699	2,886	3,573
3. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	17,419	3,474	4,162	1,220	1,374	4,694	5,536
4. คดีที่นำสนใจ	12,969	735	895	352	378	1,087	1,273
5. คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	56,764	56,718	79,190				
รวม	93,966	62,619	86,552	3,260	3,704	9,161	11,066

ที่มา: <http://www.metropol.police.go.th/>

จากตารางรายงานผลการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและจับคดีค้างเก่าของกองบัญชาการตำรวจนครบาลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2548-15 กรกฎาคม 2549ข้างต้นทำให้เห็นว่าจำนวนอาชญากรรมที่เพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นตัวที่แสดงให้เห็นถึงความสูญเสีย ความเสื่อมโทรมของสังคม และความเสื่อมโทรมของศีลธรรม นอกจากนี้ยังนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งทรัพยากรของประเทศไม่ว่าจะเป็น ด้านประชากรที่ต้องสูญเสียชีวิตไปจากการที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ด้านงบประมาณที่ต้องนำไปใช้ในการป้องกันอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมถือเป็นปัญหาที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เนื่องจากรัฐจะต้องนำงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แทนที่จะนำงบประมาณไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ซึ่งโดยปกตินั้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยปลอดภัยของสังคม เป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เนื่องจากการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวของเมืองจึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันอาชญากรรมได้อย่างทั่วถึง รวมถึงปัญหาที่เกิดจากตัวของเจ้าหน้าที่เองที่ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และการขาดกำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งตรงจุดนี้เองจึงทำให้อาชญากรได้อาศัยโอกาสนี้ในการประกอบอาชญากรรม

ดังนั้นการแก้ปัญหาอาชญากรรมทั้งในปัจจุบันและอนาคต จำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันและเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขตั้งแต่ระดับพื้นฐานอย่างเช่น ส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาปัญหาอาชญากรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยที่ภาครัฐเป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย มาตรการที่สอดคล้องกัน รวมถึงสนับสนุนงบประมาณที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาของสังคมที่สำคัญซึ่งในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ และปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่ระดับครอบครัวจนกระทั่งถึงระดับชุมชน ควรที่จะให้ความสนใจ และร่วมมือกันในการป้องกันอาชญากรรมไม่ควรถือว่าเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้จึงต้องอาศัยการร่วมมือกัน

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการนำมาตรการการป้องกันอาชญากรรมโดยชุมชนมาใช้ในพื้นที่ของสถานีตำรวจนครบาล บุคคโล การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันอาชญากรรม โดยที่ยึดชุมชนเป็นหลักในการศึกษา เนื่องด้วยการดำเนินการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาล บุคคโลได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา ทำให้งานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบุคคโลได้มีผลการปฏิบัติดีขึ้นมาตลอด โดยมีประชาชนในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจในงานชุมชนสัมพันธ์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและยาเสพติด การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน รวมถึงมีความสัมพันธ์อันดีและลดช่องว่างระหว่างตำรวจกับประชาชนในพื้นที่ ชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคคโลในการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปในพื้นที่และผู้บังคับบัญชา จนได้รับรางวัลเป็นชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ดีเด่นจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติมาแล้ว 3 ครั้งในปี พ.ศ. 2534, พ.ศ. 2538 และปี พ.ศ. 2547 (เอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคคโล, 2549, น. 1) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจและแนวทางที่จะส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมและงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ความรับผิดชอบสถานีตำรวจนครบาลบุคคโล
2. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตบุคคโลในการป้องกันอาชญากรรม

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ของสถานีตำรวจนครบาล บุคคโล ซึ่งพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบุคคโลตามเอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคคโล (2549, น. 9) กล่าวว่า มีพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตรเป็นย่านชุมชนมีชุมชน 12 ชุมชน โดยได้แบ่งพื้นที่ในการปฏิบัติงานออกเป็น 4 เขต ดังนี้

เขตที่ 1 มี 5 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนแซ่ซิมสวนบน ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนสองร้อยห้อง ชุมชนรวมพลัง และชุมชนสนามแดง

เขตที่ 2 มี 2 ชุมชนประกอบด้วย ชุมชนไกรบ่อพัฒนา และชุมชนตรอกสะพานยาว

เขตที่ 3 มี 3 ชุมชนประกอบด้วย ชุมชนตรอกมะนาวหวาน ชุมชนเจริญนคร 66 และชุมชนวัดดาวคะนอง

เขตที่ 4 มี 2 ชุมชนประกอบด้วย ชุมชนรุ่งอรุณ และชุมชนสุขสวัสดิ์

โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาล บุคคโล และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านตำรวจชุมชนสัมพันธ์และการป้องกันอาชญากรรม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ทัศนะ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความร่วมมือของกลุ่มประชาชนที่มีความสัมพันธ์ในท้องถิ่นเดียวกัน ในการที่จะรับผิดชอบและกระทำบางสิ่งบางอย่างในชุมชน

การป้องกันอาชญากรรม หมายถึง การลดช่องทางหรือโอกาสในการกระทำผิดหรือการประกอบอาชญากรรม

ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบุคคโล

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคมส่วนรวมโดยกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและได้กำหนดบทลงโทษไว้สำหรับผู้กระทำผิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมและงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ความรับผิดชอบสถานีตำรวจนครบาลบุคคโล
2. ทราบถึงระดับทัศนะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบุคคโล
3. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการป้องกันอาชญากรรมในเขตบุคคโล การพัฒนางานชุมชนสัมพันธ์

4. สามารถใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย เรื่องที่เกี่ยวกับงานตำรวจ
ชุมชนสัมพันธ์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด เอกสาร และบทความที่มีความเกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ
2. แนวคิดการป้องกันอาชญากรรม
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมพื้นที่สถานีตำรวจนครบาล
บุคคโล
6. งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

ความหมายของทัศนะ

ทัศนะ (Viewpoint) เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญและมีการใช้ คำนี้กันอย่างแพร่หลายสำหรับการนิยามคำว่า ทัศนะนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ ซึ่ง สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533, น. 122) ได้รวบรวมความหมายไว้ ดังนี้

Roger ได้กล่าวถึง ทัศนะว่า เป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดย ทัศนะนั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้ ทัศนะ จึงเป็นเพียง ความพร้อม ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจาก การรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

Newcomb ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทัศนะซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้นขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอาจแสดงออกในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิด

ความรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีกลักษณะหนึ่งแสดงออกในรูปความไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

Norman L. Munn กล่าวว่า ทักษะ คือ ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอดิ ๆ ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

นอกจากนี้ ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531, น. 2) กล่าวถึง ทักษะที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคลว่า ทักษะหมายถึง

1. ความสลับซับซ้อนของความรู้สึกหรือการมีอคติของบุคคลในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมา
2. ความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือต่อต้านสิ่งแวดล้อมที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด
3. ในด้านพฤติกรรมหมายถึง การเตรียมตัวหรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทักษะ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึกและความเชื่อหรือการรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมได้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทักษะ นั้นโดยสรุปทักษะในงานที่นี้เป็นเรื่องของจิตใจ ทำที่ ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสารและการเปิดรับรายการกรองสถานการณ์ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทักษะมีผลให้มีการแสดง พฤติกรรมออกมาจะเห็นได้ว่า ทักษะประกอบด้วยความคิดที่มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกนั้นออกมาโดยทางพฤติกรรม

องค์ประกอบของทักษะ

Zimbardo and Ebbesen (1970 อ้างถึงใน พรทิพย์ บุญนิพัทธ์, 2531, น. 49) สามารถแยกองค์ประกอบของทักษะได้ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบและไม่ชอบหากบุคคลมีความรู้หรือคิดว่าสิ่งใดดีมีกจะมีทักษะที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทักษะที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้นเป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิดและความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจากบุคคลมีความเข้าใจมีความรู้สึก หรือมีแนวความคิดแตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้นส่วนประกอบทางด้านความคิดหรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติและส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้

การก่อตัวของทัศนคติ

จากการศึกษาของ ธงชัย สันติวงษ์ (2539, น. 166-167) กล่าวว่าทัศนคติก่อตัวเกิดขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน คือ

1. การจูงใจทางร่างกาย (Biological Motivation) ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการ หรือแรงผลักดันทางร่างกาย ตัวบุคคลจะสร้างทัศนคติที่ต่อบุคคลหรือสิ่งของที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้

2. ข่าวสารข้อมูล (Information) ทัศนคติจะมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารที่ได้รับรวมทั้งลักษณะของแหล่งที่มาของข่าวสารด้วยกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ (Selective Perception) ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่บุคคลนั้นจะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิด และสร้างเป็นทัศนคติขึ้นมาได้

3. การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ทัศนคติบางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องอยู่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว วัด กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มกีฬา กลุ่มสังคมต่าง ๆ โดยกลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่าง ๆ แต่ยังมี การถ่ายทอดข้อมูลให้แก่บุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้างทัศนคติขึ้นได้ โดยเฉพาะครอบครัวและกลุ่มเพื่อนร่วมงานเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด (Primary Group) ที่จะเป็นแหล่งสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลได้

4. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของคนที่มีต่อวัตถุสิ่งของ ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักคิดต่าง ๆ ตีค่าสิ่งที่เขาได้มีประสบการณ์มาจนกลายเป็นทัศนคติได้

5. ลักษณะท่าทาง (Personality) ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้างทัศนคติให้กับตัวบุคคล

ปัจจัยต่าง ๆ ของการก่อตัวของทัศนคติที่กล่าวมาข้างต้นนั้นในความเป็นจริงจะมีได้ มีการเรียงลำดับตามความสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามเพราะปัจจัยแต่ละทางเหล่านี้ตัวไหนจะมีความสำคัญต่อการก่อตัวของ ทัศนคติมากหรือน้อย ย่อมสุดแล้วแต่ว่าการพิจารณาสร้างทัศนคติต่อดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยใดมากที่สุด

ประเภทของทัศนคติ

บุคคลแต่ละบุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติทางเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออกมีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่นหรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจกรรมของ องค์กร อื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ย่อมมีทัศนคติทางบวก หรือมีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตรและให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วยการเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น

2. ทัศนคติทางลบหรือไม่ดี คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสียไม่ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัยรวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและอื่น ๆ เช่น พนักงาน เจ้าหน้าที่บางคน อาจมีทัศนคติเชิงลบต่อบริษัทก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของเขาจนพยายาม ประพฤติ และปฏิบัติต่อต้าน กฎระเบียบของบริษัท อยู่เสมอ

3. ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทัศนคติเฉย ๆ อย่างไม่มีความคิดเห็นต่อปัญหาได้เถียงเรื่องกฎระเบียบว่าด้วยระเบียบของนักศึกษา

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

แนวคิดการป้องกันอาชญากรรม

สุดสงวน สุธีสร (2547, น. 99) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention)” หมายถึง การคาดการณ์หรือประเมินล่วงหน้าเกี่ยวกับช่องทางหรือโอกาสของการกระทำผิด หรือสภาพการณ์อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งความพยายามที่จะระงับการใด ๆ เพื่อเป็นการสกัดกั้นมิให้มีการกระทำความผิดใด ๆ เกิดขึ้น

ซี. เรย์ เจฟเฟอร์รี (C. Ray Jeffery) กล่าวว่า การควบคุมอาชญากรรมจะมีความแตกต่างกับวิธีลดอาชญากรรม กล่าวคือ การป้องกันเป็นการควบคุมอาชญากรรมโดยตรง ซึ่งการควบคุมโดยตรงประกอบไปด้วยการใช้มาตรการของการลดช่องทางหรือโอกาสในการกระทำความผิด ส่วนการลดอาชญากรรมเป็นการควบคุมอาชญากรรมโดยอ้อม มาตรการโดยอ้อมที่นำมาใช้ ได้แก่ การอบรมวิชาชีพ การให้การศึกษา การจำคุก การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ เป็นต้น

นอกจากนั้นจากการศึกษาของ รณวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2548, น. 330-331) ได้รวบรวมความหมาย “การป้องกันอาชญากรรม” ตามแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ ไว้อีก อาทิ Allen กล่าวว่า การป้องกันอาชญากรรม หมายถึง ความพยายามหรือการเตรียมการ หรือยับยั้งการกระทำความผิดมิให้เกิดขึ้น

ส่วน Sutherland เห็นว่า การป้องกันอาชญากรรมเป็นความพยายามที่จะสกัดกั้นล่วงหน้ามิให้อาชญากรรมเกิดขึ้น ทางด้าน Whisenand อธิบายว่าการป้องกันอาชญากรรมเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายในกระบวนการยุติธรรมและในชุมชน จากการให้คำอธิบายดังกล่าว นั้น การป้องกันอาชญากรรมนั้นเป็นการกระทำที่สังคมและชุมชนจัดการขึ้นเพื่อจำกัดพฤติกรรมของอาชญากรทั้งหลาย อาจมีรูปแบบเป็นโครงการ โปรแกรม และมาตรการที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันดำเนินงาน ซึ่งเป็นองค์กร ชมรม สมาคม ศูนย์โดยภาคเอกชน หรืออาจเป็นกลุ่มย่อยเฉพาะชุมชนก็ได้

ซึ่งแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรมนี้เองจึงได้มีการเสนอหลักการปฏิบัติในการป้องกันอาชญากรรมโดย สุดสงวน สุธีสร (2547, น. 101-102) ดังนี้

1. หลักการด้านความเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ (Punitive-threat of punishment) เป็นการยับยั้งผู้จะกระทำผิดได้ยับยั้งซึ่งใจว่า หากกระทำผิดในขณะนั้นหรือโอกาสนั้นแล้วเขาอาจจะถูกจับกุมนำตัวมาลงโทษ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ใช้หลักเกณฑ์อันนี้ กล่าวคือ จัดตำรวจสายตรวจในการป้องกันอาชญากรรม การจัดสภาพพื้นที่สาธารณะให้มีสภาพปลอดภัยจากการเกิดอาชญากรรม การป้องกันที่อยู่อาศัยโดยเจ้าของบ้านเอง เป็นต้น

2. หลักการในการแก้ไขตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมในชุมชน (Corrective)

2.1 มุ่งที่ตัวบุคคล เพื่ออบรมแนะนำตลอดจนปลูกฝังแนวความคิดของการเป็นพลเมืองแก่เด็กเยาวชนและประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้นว่า การจัดโครงการเยาวชนสัมพันธ์ โครงการอบรมให้ความรู้ด้านยาเสพติดแก่เด็กและเยาวชน การอบรมฟื้นฟูจิตใจและฝึกอาชีพ นักโทษ การบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น

2.2 มุ่งจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้มีความเหมาะสมและปลอดภัยจากอาชญากรรม ได้แก่ ปรับปรุงแหล่งสลัม ถางที่รกร้าง จัดแสงไฟในทางเปลี่ยวให้พอเหมาะกับการมองเห็น การจัดเวรยามตามหมู่บ้าน การติดตั้งตู้แดงตามที่ต่าง ๆ เป็นต้น

3. หลักการด้านเครื่องมือป้องกันและการจัดตัวอาคารสถานที่ (Mechanical) เพื่อเป็นการสร้างอุปสรรคในการกระทำความผิดกระทำได้อย่างขึ้น โดยการนำเครื่องมืออุปกรณ์มาช่วยในการป้องกัน เช่น การติดสัญญาณเตือนภัยป้องกันขโมย การติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดตามอาคารบ้านเรือน การปรับปรุง กุญแจ ประตู หน้าต่างให้แข็งแรง การติดเหล็กดัดประตูหน้าต่าง การสร้างรั้วบ้าน เป็นต้น

การป้องกันอาชญากรรมสามารถแยกการป้องกันออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านข่าวสาร (Information) โดยการให้ข่าวสาร ข้อมูลและความรู้ ในการป้องกันอาชญากรรมแก่ประชาชนทุกกลุ่มให้รู้ถึงวิธีป้องกันตัวเองมิให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ตลอดจนการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบถึงสถานการณ์อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบวิธีการกระทำความผิด ผู้ต้องสงสัยกระทำความผิด เพื่อประชาชนจะได้รับรู้และเตรียมการป้องกันได้ล่วงหน้า

2. การให้ความช่วยเหลือประชาชน (Aid) โดยการให้ความร่วมมือแก่ประชาชนเมื่อได้รับการร้องขอ เป็นต้นว่า การสำรวจอาคารตึกแถวและแนะนำในเรื่องระบบการรักษาความปลอดภัยแก่ธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่ออาชญากรรม ได้แก่ โรงแรม ร้านค้าเพชรพลอย ธนาคาร ตลอดจนการแนะนำให้ภาคเอกชนจัดเจ้าหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยตนเอง

3. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

3.1 การจัดกำลังสายตรวจในการตรวจท้องที่ โดยจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์อาชญากรรม สภาพพื้นที่ และเป้าหมายในการออกตรวจ

3.2 การวางแผนในการใช้กำลังคนตามสถานการณ์ของอาชญากรรมในชุมชน เช่น ในแหล่งชุมชนแออัดที่มีปัญหาอาชญากรรม ก็วางแผนและจัดกำลังพลให้เหมาะสม เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันและจับกุม

3.3 การวางแผนป้องกันอาชญากรรมตามประเภทความผิด เช่น การขโมยรถยนต์ เป็นต้น

นอกจากนั้น มนัส ครูฑไชยันต์ (อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2540, น. 295-297) ได้ศึกษาถึงมาตรการทั่วไปในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งได้กล่าวถึง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจนครบาลไว้ว่า สาเหตุของอาชญากรรมพบว่าเกิดจากเจตนาในการกระทำความผิด และโอกาสในการกระทำความผิด การป้องกันและการปราบปรามอาชญากรรมอาจแบ่งได้เป็นสองส่วน ดังนี้

1. การป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การใช้มาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น แบ่งเป็น 3 มาตรการ คือ

1.1 มาตรการป้องกันพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติภายใต้แนวความคิดที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมของสังคม สถานภาพของผู้ที่จะประกอบอาชญากรรม รวมทั้งโอกาสในการประกอบอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่แก้ไขป้องกันโดยการทำให้คนร้ายไม่มีโอกาสในการกระทำความผิดด้วยวิธีการสองวิธี คือ

1.1.1 ตัดโอกาสของคนร้ายโดยตรง ด้วยการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบปรากฏในพื้นที่ และช่วงเวลาที่เหมาะสมตามข้อมูลอาชญากรรม เช่น ในช่วงเวลาเปิดทำการธนาคาร ไปประจำจุดที่ชุมชนหนาแน่น สถานที่ท่องเที่ยวในช่วงเวลาตามสถิติของคดีการตรวจพื้นที่เปลี่ยนในตอนกลางคืนซึ่งอาจเกิดเหตุร้ายได้ง่าย การใช้ตำรวจสายตรวจเป็นหลักในการปฏิบัติทั้งสายตรวจจรดยนต์และรถจักรยานยนต์ ทางเดินเท้า ยามจุด และจุดตรวจ

1.1.2 ขจัดมูลเหตุ กล่าวคือ การตัดโอกาสของคนร้ายโดยทางอ้อม ภายในขีดความสามารถและขอบข่ายอำนาจ ยกเว้นปัญหาความยากจน คนตกงาน คนที่ได้รับการศึกษาระดับต่ำ คนเหล่านี้อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะแก้ไขได้

1.2 มาตรการป้องกันตามปกติ เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติงาน ผลการป้องกันการเกิดอาชญากรรมทั่วไปในทุกคดี และมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.3 มาตรการป้องกันในเชิงรุก มาตรการนี้เป็นการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับมาตรการปราบปรามแต่ยังไม่ถึงขั้นจับกุม เป็นการปฏิบัติที่เข้าใจตัวคนร้ายมากขึ้นกว่ามาตรการป้องกันตามปกติ วิธีการนี้เน้นย้ำการกระทำที่สม่ำเสมอโดยไม่หวังผลการจับกุม เพียงแต่มุ่งในการป้องกัน หากสามารถจับกุมได้ก็จะเป็นผลต่อการปฏิบัติที่เพิ่มขึ้น

2. การปราบปรามอาชญากรรม ได้แก่ การใช้มาตรการระงับการกระทำความผิดและการจับกุมควบคุมอาชญากรรม เพื่อป้องกันอาชญากรรมย้อนกลับมาประกอบอาชญากรรมอีกครั้ง และเป็นการ

ลงโทษอาชญากรเพื่อให้เช็ดหลาบ ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่จะคิดจะประกอบอาชญากรรม แบ่งเป็น 2 มาตรการ คือ

2.1 มาตรการปราบปรามตามปกติ ได้แก่ การป้องกันและระงับเหตุในขณะเกิดอาชญากรรม และการสืบสวนติดตามจับกุมภายหลังเกิดเหตุ ตลอดจนการสืบสวนหาข่าวอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องในทุกวิถี เช่น การปราบปรามอาวุธสงคราม อาวุธปืนเถื่อน ยาเสพติด และของหนีภาษี

2.2 มาตรการปราบปรามในเชิงรุก เช่น การจัดให้มีการระดมการกวาดล้างอย่างสอดคล้องกับเหตุการณ์ และสถานการณ์อาชญากรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรม

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2540, น. 283-286) ได้รวบรวมนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรมไว้ ดังนี้

ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement approach)

แนวคิดในการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมเป็นทฤษฎีที่มุ่งไปที่หน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจใน ค.ศ. 1829 Sir Robert peel ได้ก่อตั้งกรมตำรวจนครบาลแห่งกรุงลอนดอน และได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาของการตำรวจยุคใหม่” สารของทฤษฎีนี้ได้เน้นไปที่บุคลากรตำรวจ ภายใต้การบังคับบัญชาซึ่งตระหนักว่า การป้องกันอาชญากรรมคืองานหลักของตำรวจ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีความสำคัญยิ่งต่อการสืบสวนและสอบสวน การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาแนวความคิดนี้จะมุ่งงานหลักไปที่การออกตรวจท้องที่ โดยเชื่อว่าการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุม ด้วยเหตุนี้ตำรวจสายตรวจควรแต่งเครื่องแบบ รถสายตรวจควรมีลักษณะเด่นชัดให้เห็นง่ายเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งอาชญากร

ตามแนวทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายมุ่งไปที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และการปฏิบัติใด ๆ เพื่อเป็นผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นการลดช่องโอกาสสำหรับผู้ตั้งใจจะละเมิดกฎหมาย การตรวจท้องที่นี้ควรจะต้องให้เป็นงานหลักที่เป็นงานประจำ และตำรวจสายตรวจมักได้รับมอบหมายให้ดูแลเขตท้องที่ในการป้องกันและระงับเหตุร้าย ในขณะที่เดียวกับการตรวจ

ห้องที่ก็ยังจัดให้เป็นลักษณะงานเฉพาะกิจด้วย จากความคิดตามแนวทฤษฎีนี้เองได้มีการทดลอง โดยได้จัดรูปแบบในการจัดสายตรวจแบ่งเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. จัดเป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งมีการจัดรถวิทยุสายตรวจ 1 คันต่อ 1 เขตพื้นที่ตามประเพณีนิยม

2. จัดเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 มีการจัดรถวิทยุสายตรวจแบบรุกโดยเพิ่มจำนวนรถวิทยุ และกำลังตำรวจเป็นสามเท่าของกลุ่มควบคุม

3. จัดเป็นกลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งมีการจัดรถวิทยุสายตรวจแบบรับโดยรถวิทยุจะออกจากศูนย์บัญชาการก็เฉพาะเมื่อได้รับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายเท่านั้น และจะกลับเข้าศูนย์เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ

จากผลการทดลองสรุปได้ว่า ยุทธวิธีตรวจท้องที่โดยรถวิทยุสายตรวจไม่มีคุณค่าในการป้องกันอาชญากรรม และไม่ได้ช่วยให้ประชาชนรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยแต่อย่างใด ได้มีการศึกษาวิจัยที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษโครงการตำรวจเดินเท้ามีผลต่อการลดอาชญากรรมในปี ค.ศ. 1966 ใช้เวลาเก็บข้อมูลระยะเวลา 8 เดือน ปรากฏผลจากการวิจัยรายงานมาว่า อาชญากรรมบนท้องถนนและพื้นที่สาธารณะทั่วไปลดลง คดีลักทรัพย์และปล้นทรัพย์ลดลง แต่สถิติอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในที่รโหฐานหรือเคหะสถานบ้านเรือนไม่ลดลง

ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

แนวความคิดทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก ซึ่งบางครั้งเป็นที่รู้จักในนามของ “สำนักนิเวศวิทยาอาชญากรรม” (The Ecological School of Criminology) ใน ค.ศ. 1920 Robert E. Park นักอาชญาวิทยาเขาเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่นครชิคาโกมีความสนใจและเห็นความสำคัญของชุมชน ซึ่งเขามองเห็นแยกเป็น 3 ทางคือ

1. แนวความคิดของ Darwin มองถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์และพืช

2. แนวความคิดของ Simmel เห็นว่าคุณลักษณะเกี่ยวกับเวลาและสถานที่มีความสัมพันธ์กันในทางสังคมหรือชุมชน

3. แนวความคิดของ Durkheim พิจารณาละเอียดไปอีกว่าความหนาแน่นของประชากรเป็นปัจจัยที่กระทบต่อความแข็งแรงทางสังคม และการแย่งงาน

การเกิดอาชญากรรมในเขตเมือง มีผู้กล่าววางหลักไว้หลายคน เช่น Burgess Clifford R. Shaw และ Henry D. McKay มีความเห็นสอดคล้องกันว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นมากในเขตเมืองใหญ่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งก็เป็นไปตามธรรมชาติก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในทุก ๆ ด้าน จากแนวความคิดของกลุ่มชิคาโกนี้ ทำให้เกิดแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรม

Herbert Gans เป็นนักวิชาการที่มีความคิดสืบทอดจากหลักทฤษฎีของกลุ่มชิคาโกเป็นพื้นฐาน ในการสร้างแนวความคิดที่เรียกว่า “หมู่บ้านในเมือง” (Urban village) เขาเริ่มมองเห็นว่าความสามัคคีความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจากแบบจำลองหมู่บ้าน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการรักษาความปลอดภัย อันจะมีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environmental Design : CCTED)

การศึกษาค้นคว้าของ ปรารค์ทิพย์ เริงศิริกุล (2542, น. 35-38) ได้อธิบายไว้ว่า แนวทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม หรือเรียกย่อ ๆ ว่า ทฤษฎี ค.อ.ส. ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์กับทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย โดยได้นำความสำเร็จในการป้องกันอาชญากรรมและจุดเด่นของแต่ละทฤษฎีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยมีข้อกำหนดเบื้องต้น ดังนี้

(1) หลักทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม มุ่งที่จะลดช่องโอกาสสำหรับการประกอบอาชญากรรมในสภาพแวดล้อม แต่ไม่ได้ละเลยความสำคัญของตัวบุคคล ซึ่งมีแนวโน้มด้านจิตสำนึกที่จะละเมิดหรือไม่ละเมิดกฎหมาย

(2) หลักทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม มีความพอเพียงในการควบคุมอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมหรือยอมรับได้

(3) หลักทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม มีคุณค่าทางปฏิบัติในระดับสูง รวมทั้งส่งเสริมหลักศีลธรรมและมนุษยธรรม

(4) หลักทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม มุ่งสนับสนุนการรวมตัวและสัมพันธ์ภาพระหว่างสุจริตชนในสังคม เพื่อให้เกิดแรงต้านทุจริต ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยภายในกรอบของกฎหมาย

(5) หลักทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม ให้คำจำกัดความคำว่า “กฎหมาย” คือ กฎหมายซึ่งตราขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 มิติได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมรูปธรรม หมายถึง สภาพแวดล้อมรอบบุคคลที่มีรูปร่างตัวตนสัมผัสได้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการลดช่องโอกาสของการประกอบอาชญากรรมได้ สภาพแวดล้อมดังกล่าว สามารถแบ่งตามลักษณะการเข้าครอบครองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ 3 ประเภท คือ พื้นที่ปฐมภูมิ (Primary Space) พื้นที่ทุติยภูมิ (Secondary Space) และพื้นที่สาธารณะ (Public Space)

พื้นที่ปฐมภูมิ หมายความว่า อาณาบริเวณซึ่งครอบครองและใช้ประโยชน์โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจำนวนจำกัดรวมทั้งสามารถควบคุมพื้นที่ดังกล่าวได้ในลักษณะถาวร ตัวอย่าง เช่น บ้านพักอาศัย เป็นต้น พื้นที่ดังกล่าวเอกลักษณ์ความเป็นเจ้าของปรากฏโดยชัดและการผ่านเข้าออกโดยสาธารณะชนไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของก่อน

พื้นที่ทุติยภูมิ หมายความว่า อาณาบริเวณซึ่งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถแสดงสิทธิการครอบครองพื้นที่รวมทั้งควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ของบุคคลแปลกหน้าได้ในระดับใดระดับหนึ่ง แม้จะไม่เท่าเทียมกับพื้นที่ปฐมภูมิก็ตาม กล่าวอีกนัยหนึ่ง พื้นที่ทุติยภูมิจัดเป็นเขตพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ปฐมภูมิกับพื้นที่สาธารณะ ตัวอย่างเช่น ถนนในหมู่บ้านจัดสรร ตรอกซอย ย่านที่อยู่อาศัย ทางเดินหน้าห้องพักตามแฟลตและทางเท้าหน้าทาว์นเฮาส์ เป็นต้น พื้นที่ดังกล่าวนี้มีความสำคัญยิ่งในการป้องกันอาชญากรรม จากการจัดสภาพแวดล้อมรูปธรรมพื้นที่ทุติยภูมิในชุมชนหรือละแวกบ้าน จึงต่างจากพื้นที่สาธารณะเพราะจำเป็นต้องจำกัดการสัญจรไปมาอย่างเสรี การใช้พื้นที่ทุติยภูมิของบุคคลแปลกหน้าอย่างน้อยต้องอยู่ภายในสายตาของผู้อยู่อาศัย ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน

พื้นที่สาธารณะ หมายความว่า อาณาบริเวณซึ่งบุคคลโดยทั่วไปสามารถที่จะเข้าไปได้โดยชอบธรรมหรือสามารถใช้ในการสัญจรไปมาได้โดยอิสระภายใต้ขอบเขตของกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น สวนสาธารณะ สถานีรถไฟ โรงพยาบาล เป็นต้น พื้นที่สาธารณะจึงไม่อยู่ในความควบคุมของบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ

การจัดสภาพแวดล้อมรูปธรรมเพื่อป้องกันอาชญากรรมมีหลายมาตรการ เช่น การวางผังเมืองและชุมชน การให้แสงสว่างตามท้องถนน การออกแบบอาคาร การสลักหมายเลขบนทรัพย์สินความมั่นคง การใช้สัญญาณเตือนภัย เป็นต้น

จากคำอธิบายสภาพแวดล้อมรูปธรรมดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้เกิดการประยุกต์แนวคิดออกมาเป็นมาตรการต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ ดังนี้

- มาตรการระดับชุมชน ได้แก่ การวางผังเมืองและชุมชน จะต้องจัดให้เหมาะสมต่อการป้องกันอาชญากรรม เช่น ถนนในหมู่บ้าน บนถนนต้องไม่อับสายตา อาคารร้านค้าซึ่งปลูกสร้างริมถนนหรือในซอย จะต้องเป็นที่รองรับใช้มองคนแปลกหน้าได้ อาคารไม่ควรหันหลังและหัน

ข้างเข้าถนน เพราะจะทำให้ถนนมีลักษณะอัปสายตา การจัดให้มียามรักษาการณ์ในย่านชุมชนนับว่าเป็นสิ่งที่ดี การจัดตั้งป้อมยามหรือจุดตรวจของหมู่บ้าน ต้องพิจารณาจากจุดที่คนร้ายใช้เป็นทางเข้าออกหลบหนี เช่น บริเวณจุดตัดทางแยกต่าง ๆ หากมีคลองเข้ามาในหมู่บ้านก็ควรตั้งบริเวณคอสะพาน เพราะคนร้ายสามารถใช้คลองหรือทางเดินริมคลองเป็นทางเข้าหมู่บ้าน การวางป้อมยามควรหาจุดที่สามารถควบคุมจุดที่เป็นอันตรายต่าง ๆ ได้ชัด

- มาตรการระดับบ้านเรือน ได้แก่ ความมั่นคงของประตู หน้าต่างควรทำมาจากวัสดุที่มีคุณภาพ การใช้สัญญาณเตือนภัย การใช้อุปกรณ์เปิด-ปิดเครื่องไฟฟ้า การใช้กล้อง CCTV เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมนามธรรม เป็นอีกมิติหนึ่งของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม เนื่องจากการมุ่งการสนใจไปยังสภาพแวดล้อมรูปธรรมเพียงอย่างเดียว อาจทำให้การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร และมักมีประสิทธิภาพต่ำในแง่ที่ว่าชุมชนหรือบุคคลอาจต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัยเป็นมูลค่ามากมาย แต่กลับให้ผลในการลดสถิติอาชญากรรมได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น การมุ่งเสริมอาคารด้วยวัสดุอุปกรณ์เพื่อการรักษาความปลอดภัยจากภัยอาชญากรรม ในทางตรงกันข้ามการแยกตัวจากชุมชนมากจนเกินไปอาจก่อให้เกิดผลสะท้อนกลับ กล่าวคือ แทนที่บุคคลจะรู้สึกมั่นคงปลอดภัยกับเกิดความรู้สึกว่าหว่ หวาดระแวงภัยและขาดการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกทั่วไปในชุมชนมากยิ่งขึ้น เมื่อสมาชิกในชุมชนต่างปล่อยปละละเลยและต่างหาทางตัดช่องน้อยแต่พอตัวโดยไม่หันหน้าเข้าร่วมมือซึ่งกันและกันในการป้องกันอาชญากรรม ในที่สุดผลที่ตามมาจึงเป็นไปตามปรากฏการณ์ที่พบอยู่ทั่วไปในสังคมเมืองยุคปัจจุบัน กล่าวคือ ปัญหาอาชญากรรมได้กลายเป็นความรับผิดชอบของตำรวจเพียงฝ่ายเดียวไปโดยปริยาย เมื่อใดก็ตามที่สภาพการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นย่อมหมายความว่า สมาชิกทุกคนในชุมชนนั้น ๆ ต่างรอคอยเวลาที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยต่างแต่เพียงว่าช้าหรือเร็วกว่าเท่านั้น (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2525, น. 66)

จากเหตุผลเหล่านี้เอง ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2526, น. 81) จึงได้เสนอให้มีการใช้มาตรการต่าง ๆ โดยอาศัยความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อให้การป้องกันการเกิดอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

- มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย คือมาตรการป้องกันอาชญากรรมที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ช่วยสังเกตสอดส่องแจ้งพฤติกรรมบุคคล ยานพาหนะหรือสภาพการณ์ที่น่าสงสัยไปยังตำรวจท้องที่และเพื่อนบ้าน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประชาชนป้องกันอาชญากรรมขึ้น เพื่อกระจายความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย

ซึ่งคณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนรณรงค์ต่อต้านโจรผู้ร้าย ตามแผนป้องกันอาชญากรรมในชุมชน รวมทั้งเชิญชวนให้ประชาชนทุกคนรอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม

- มาตรการสายตรวจประชาชน คือ การที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงสมัครใจที่จะนัดหมายกำหนดการหมุนเวียนรับผิดชอบตรวจตราในพื้นที่ใกล้บ้านของตน และยังใช้เวลาทำความรู้จักกับเพื่อนบ้านของตนในงานนั้น ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ในชุมชน เพื่อรักษาความปลอดภัยสำหรับสมาชิก ซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

- มาตรการตรวจตราบ้านเรือน คือ การช่วยเป็นหูเป็นตาแทนกันระหว่างที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงเดินทางไปธุระหรือพักผ่อนต่างจังหวัด โดยเฉพาะไม่มีคนดูแลบ้านนอกจากเพื่อนบ้านช่วยดูแล และยังสามารถช่วยแจ้งตำรวจสายตรวจช่วยตรวจตราเพื่อเสริมการดูแลของเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

- การจัดให้มียามรักษาความปลอดภัยภายในชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยอาศัยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเพื่อดูแลความเรียบร้อยและป้องกันเหตุร้ายเบื้องต้น และเป็นการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างดี

John J. Macionis (อ้างถึงใน โต สมบูรณ์, 2544, น. 13) กล่าวว่า การควบคุมอาชญากรรมอาจจะจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ การควบคุมโดยใช้ระบบงานยุติธรรม และการควบคุมโดยการขัดเกลาทางสังคม การใช้ระบบงานยุติธรรมจะปฏิบัติต่อสมาชิกของกลุ่มตามแบบแผนของทางราชการ ส่วนการควบคุมแบบการขัดเกลาทางสังคม จะใช้วิธีปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนของทางราชการ การปฏิบัติตามแบบราชการจำต้องใช้เครื่องมือ อาทิ กฎหมายอาญา มาเป็นข้อกำหนดในการควบคุมกฎหมายกฎหมายอาญานี้ก็เกิดขึ้นจากกลุ่มที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง อย่างไรก็ตามข้อกำหนดของการควบคุมตามแบบแผนทางราชการก็มาจากความเชื่อ อุดมคติ ขนบธรรมเนียม คำตัดสินของผู้มีอำนาจ ทศนคติและความเห็น ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วก็เป็นสิ่งที่ใช้ในการควบคุมโดยการขัดเกลาทางสังคม จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การที่จะแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างทั้งสองประเภทดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

การควบคุมโดยระบบงานยุติธรรมมีการจัดระบบหน่วยปฏิบัติงาน และมาตรฐานในการทำงาน จะมีการกำหนดเกณฑ์ที่มีลักษณะแบบนามธรรมขึ้น พร้อมทั้งกำหนดเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำการตีความข้อกำหนดและนำข้อกำหนดไปใช้

เมื่อมีผู้กระทำความผิด ก็จะมีการปฏิบัติตามมาอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อจัดการลงโทษผู้กระทำความผิด ในทางตรงกันข้ามจะมีการให้รางวัลแก่ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายด้วย

การควบคุมอาชญากรรมโดยระบบงานยุติธรรม ต้องอาศัยสถาบันในทางการเมืองและสถาบันในทางกฎหมาย การควบคุมทำนองนี้จะเน้นการลงโทษมากกว่าการให้รางวัล

การควบคุมอาชญากรรมโดยใช้ระบบงานยุติธรรม นอกจากจะใช้ประมวลกฎหมายอาญานั้น รัฐยังใช้กฎหมายอื่น ๆ อีกด้วย เช่น รัฐจะบังคับบุคคล หน่วยงานธุรกิจ หรือสหภาพแรงงาน ให้เคารพข้อพึงกฎหมาย รัฐอาจจะเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นแพทย์ การเป็นทนายความ การเป็นเภสัชกรได้ ถ้าหากละเมิดกฎหมาย ดังนั้นรัฐจะใช้ระบบงานยุติธรรมควบคุมมวลสมาชิกโดยอาศัยกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ควบคู่กันไป

สำหรับการควบคุมอาชญากรรมโดยการขัดเกลาทางสังคม ดำเนินไปโดยอาศัยขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ทศนคติ อุดมคติ สิ่งเหล่านี้ได้รับการอบรมสั่งสอนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมในการควบคุมจะแสดงออกมาในรูปของการวิพากษ์วิจารณ์ การสรรเสริญเยินยอ การยอมรับหรือไม่ยอมรับ การแสดงออกทางอารมณ์แบบต่าง ๆ การให้ความรักหรือการปฏิเสธความรัก เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้รับการเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมระหว่างกันและกัน โดยอาศัยสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเป็นหลักสำคัญในการควบคุม เช่น โรงเรียน วัด สื่อมวลชน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า สถาบันสังคมเป็นประการอันสำคัญที่ป้องกันการกระทำผิดกฎหมายได้ ตัวอย่างเช่น การศึกษาถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการควบคุมอาชญากรรมโดยการขัดเกลาทางสังคม นับเป็นอุปายที่สำคัญยิ่งในการสร้างความมีระเบียบวินัยขึ้นในสังคม การควบคุมอาชญากรรมแบบนี้มีประสิทธิภาพมากในสังคมชนบทเพราะคนอยู่แบบรู้จักมักคุ้นกันหมด หากใครทำความผิดก็จะรู้จักกันไปทั่วหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามการควบคุมแบบนี้มักไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในสังคมเมือง เพราะคนอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน เมื่อเป็นดังนี้ จึงเป็นภาระหนักของรัฐที่จะเข้าจัดการควบคุมโดยใช้ระบบงานยุติธรรมแทน

มาตรการในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมของประชาชน

ประชาชนควรเข้ามามีบทบาทในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเป็นการลดภัยแห่งอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น ทั้งกับตนเอง ครอบครัว หรือเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์ในบ้านเรือน

ดังนั้นทางกรมตำรวจ (อ้างถึงใน ปรางค์ทิพย์ เริงศิริกุล, 2542, น. 16-19) จึงได้กำหนดมาตรการหรือวิธีป้องกันอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์ในบ้านเรือนให้แก่ประชาชนทั่วไปนำไปปฏิบัติโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ไม่ควรทิ้งบ้านไว้โดยไม่มีคนเฝ้าดูแล ควรให้มีคนที่เชื่อถือไว้วางใจได้เฝ้าดูแลบ้าน หรือที่พักรักษาภัยตลอดเวลา

2. ก่อนออกจากบ้านหรือที่พักอาศัยควรปิดประตู-หน้าต่าง ใส่กลอนกุญแจให้เรียบร้อย กุญแจและกลอนประตู-หน้าต่างควรเลือกใช้ชนิดมั่นคงแข็งแรง เพราะคนร้ายสามารถงัดหลุดหากติดลูกกรงเหล็กดีดจะทำให้คนร้ายงัดยากยิ่งขึ้น แต่ต้องเว้นช่องไว้หากเกิดไฟไหม้จะได้หนีไฟออกได้
3. ควรร่วมมือกันกับเพื่อนบ้านในการดูแลบ้าน เมื่อออกจากบ้านก็ฝากเพื่อนบ้านให้ช่วยดูแล
4. ไม่ควรเก็บทรัพย์สินที่มีค่ามากหรือเงินสดจำนวนมากไว้ในบ้าน
5. ที่ว่างเปล่าซึ่งอยู่ติดกับที่พักอาศัยไม่ควรปล่อยให้มีต้นไม้หรือหญ้าขึ้นสูง เพราะคนร้ายอาจใช้เป็นที่ยกำบังเข้าทำการลักทรัพย์ และใช้เป็นที่พักซ่อนตัวหรือหลบหนีได้ง่าย
6. บริเวณบ้านควรทำรั้วให้สูง ๆ และมั่นคงแข็งแรง กลางคืนควรเปิดไฟฟ้าให้สว่างทั่วบริเวณบ้าน
7. เลี้ยงสุนัข หรือสัตว์อื่นที่ส่งเสียงดังเพื่อช่วยเตือนภัย สุนัขที่เลี้ยงควรเป็นพันธุ์ที่เห่าเก่ง และขังกรงไว้ภายในบริเวณบ้านเพื่อกันถูกวางยา
8. บ้านสองชั้นที่ต่อเนื่องกับครัว ให้ทำประตูหน้าต่างให้แน่นหนาแข็งแรง และการรับประทานอาหารชั้นล่างควรปิดประตูหน้าต่างชั้นบนให้เรียบร้อยทุกครั้ง
9. เมื่อมีผู้โทรศัพท์มาถามว่ามีใครอยู่บ้านบ้างหรือไม่ อาจเพื่อหาโอกาสเข้ามาหาโจรกรรม ให้ตอบว่ามีอยู่หลายคน
10. ควรเล่ารายละเอียด กลอุบายต่าง ๆ ของคนร้ายให้กับผู้ที่พักอาศัยในบ้านให้ทราบเพื่อเตือนอย่าให้หลงเชื่อเล่ห์เหลี่ยมของคนร้าย และมีการเตรียมพร้อมในการป้องกันเหตุร้าย
11. การติดตั้งสัญญาณแจ้งภัย ควรใช้สัญญาณไซเรน เนื่องจากคนร้ายมักกลัวเสียงดัง และเพื่อให้เพื่อนบ้านข้างเคียงทราบ จะได้ช่วยเหลือหรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ
12. เมื่อบ้านไม่มีใครอยู่ควรเปิดไฟทิ้งไว้ในบางห้อง
13. บ้านที่มีม่าน เมื่อพลบค่ำควรรูดม่านปิดไม่ให้คนภายนอกมองเห็นด้านใน
14. ในเวลากลางคืน เมื่อมีคนอยู่ในบ้านไม่ควรเปิดไฟในบ้านทิ้งไว้ เพราะคนร้ายจะเห็นทรัพย์สินภายในบ้าน ควรเปิดไฟนอกบ้านหรือรอบบ้านซึ่งจะทำให้มองเห็นภายในเห็นภายนอกได้
15. ในเวลากลางคืนก่อนเปิดประตูบ้านให้ผู้ใด จะต้องดูช่องทางกระจกให้แน่ใจเสียก่อนว่าเป็นผู้ใด หรือใช้โซ่คล้องประตูไว้
16. ต้องตรวจสอบบัตรประจำตัวของช่างซ่อม หรือตัวแทนของบริษัทต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในบ้านท่าน
17. อย่าปล่อยให้ผู้ใดเข้ามาในบ้าน โดยไม่แน่ใจว่าเป็นบุคคลตามที่อ้างตัวมาจริง

18. พยายามจดจำตำแหน่งรูปพรรณคนแปลกหน้า หรือจดจำหมายเลขทะเบียนรถที่ต้องสงสัย และเข้ามาอยู่ในละแวกบ้านของท่าน

19. ให้หยุดส่งหนังสือพิมพ์ในกรณีไม่มีคนอยู่บ้าน เพราะหากไม่มีผู้ได้รับจะเป็นที่สังเกตว่าไม่มีคนอยู่บ้าน

20. การรับลูกจ้าง คนงาน หรือพนักงาน ควรถ่ายรูปบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวอย่างอื่น สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว เพื่อทราบที่อยู่ ความเป็นมา อาชีพเดิม ลักษณะนิสัย ความประพฤติ ญาติพี่น้องหรือคนรู้จักที่สามารถติดต่อได้ โดยทำบันทึกไว้ และหากต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพิมพ์มือไว้ทำการสอบประวัติ ก็ให้ขอความร่วมมือกับตำรวจท้องที่อันเป็นประโยชน์ต่อการติดตามตัวหากเมื่อก่อเหตุร้าย

21. อย่าพยายามจับคนร้ายโดยลำพังตนเอง เมื่อคนร้ายกำลังก่อเหตุให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ทราบโดยเร็ว

22. เมื่อเกิดเหตุพยายามสังบสดีอารมณ์ แล้วจดจำตำแหน่งรูปพรรณและจำนวนคนร้าย เครื่องแต่งกาย อาวุธ ยานพาหนะ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ สี ยี่ห้อ รุ่น หมายเลขทะเบียน หรือตำแหน่งที่เห็นได้ง่าย และเส้นทางหลบหนี

23. จดรายละเอียด ตำหนิ หรือลักษณะพิเศษของทรัพย์สินที่มีค่าและถ่ายรูปเก็บไว้ทุกรายการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของทรัพย์สินรวม 4 ประการ คือ

- ให้เจ้าของทรัพย์สินสามารถจดจำลักษณะของทรัพย์สินได้อย่างแม่นยำ และเป็น การป้องกันการแปรเปลี่ยนสภาพของทรัพย์สินได้มากยิ่งขึ้น
- ในการติดตามทรัพย์สินที่ตกหล่น สูญหาย หรือถูกโจรกรรมได้ง่าย
- ในการแจ้งความและสืบสวนหาพยานหลักฐานแห่งการกระทำผิดที่ชักนำไปสู่ การจับกุมผู้กระทำผิดต่อการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับการรับซื้อทรัพย์สินที่ถูกโจรกรรม และ เป็นการช่วยให้ประชาชนได้เพิ่มความระมัดระวัง หรือลดโอกาสแห่งการสูญเสียทรัพย์สินโดย ประมาทได้เป็นอย่างดี
- ระมัดระวังในการเปิดประตูรับและการพูดคุยกับคนแปลกหน้าโดยบุคคลที่ ออกมาพบ ผู้ที่มาติดต่อควรเป็นผู้ที่มีเซาหัวโหวทรีบทันเหตุการณ์พอควรเพื่อป้องกันการให้ข้อมูลแก่ บุคคลแปลกหน้า

24. การจัดสภาพกายภาพที่เกี่ยวกับภายนอกและภายในอาคารที่เรียกว่าการเสริม ความแกร่งให้เป้าหมาย (Target Hardening) ซึ่งมีหลักใหญ่ใจความคือ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อป้องกันการบุกรุก หรืออย่างน้อยก็ทำให้การบุกรุกเข้าไปในเคสสถานที่ยากลำบากและใช้เวลา มากยิ่งขึ้น เช่น กุญแจที่มีคุณภาพดี และลักษณะของบานประตูหน้าต่างที่คงทนและแข็งแรง และ

บานหน้าต่างที่จะเปิดไว้เป็นประจำเพื่อการถ่ายเทอากาศจะต้องอยู่ในด้านที่ไม่ได้สัมผัสกับสายตา ส่วนหน้าต่างที่สัมผัสสายตาควรเปิดเป็นครั้งคราวในเวลากลางวันเมื่อมีผู้อาศัย และควรปิดเสมอในเวลากลางคืน มีการติดเหล็กดัด และควรมีการสำรวจความมั่นคงปลอดภัยของประตูหน้าต่าง เพื่อหาจุดบกพร่องเพื่อแก้ไข (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2526, น. 48-52)

25. ควรติดตั้งตู้รับจดหมายแบบทึบ เพื่อประโยชน์ไม่เพียงแต่ป้องกันการสูญเสียบางจดหมาย แต่ยังช่วยเก็บจดหมายไว้ไม่ให้ล่อนหายตามบุคคลที่ผ่านไปมา โดยเฉพาะนักฉวยโอกาส (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2526, น. 62)

26. การติดตั้งสัญญาณเตือนภัยไว้หลายแห่ง เช่น ในห้องน้ำ ห้องทำงาน ห้องนอน หรือบ้านใกล้เคียง เพื่อให้ผู้อื่นหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงทราบ กำหนดสัญญาณที่เกราะขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุร้าย และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบโดยเร็ว

27. ไม่ควรติดกลอนประตูหน้าต่างด้านนอกเพราะคนร้ายจะใช้เป็นห้องซังได้เป็นอย่างดี

28. ระมัดระวังคนแปลกหน้าที่มาเดินวนเวียนไปมาหลาย ๆ ครั้งหรือมีท่าทางพิรุธน่าสงสัย ควรรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ

29. ควรผูกมิตรกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง เพื่อช่วยเป็นหูเป็นตาและให้ความช่วยเหลือแก่กันและกัน

30. ไม่ควรมีแต่เพียงเด็กหรือสตรีเท่านั้นอยู่เฝ้าดูแลที่พักอาศัย

31. ควรสำรวจประตู หน้าต่าง ช่องระบายอากาศ ของที่พักอาศัยให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรง การปิดทุกครั้งต้องใส่กลอนหรือกุญแจให้แน่นหนา

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้น นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527, น. 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การกระทำที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกว่าร่วมรับผิดชอบกลุ่มดังกล่าวด้วย

สำนักงานแรงงานระหว่างชาติ (International Labour Office) (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, ม.ป.ป., น. 10) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง ความร่วมมือ (Co-operation) ในการมีส่วนร่วมในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งได้รวมถึงความรับผิดชอบด้วย

สหประชาชาติ (United Nation) (อ้างถึงใน ชุษณา ก้อนจันทะ, 2537, น. 42) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นเป็นไปโดยการเน้นที่ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (อ้างถึงใน ประเสริฐ สุนทร, 2543, น. 31) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกัน ในเรื่องความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ซึ่งความเห็นพ้องต้องกันนั้นต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการจะต้องมีความตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, น. 25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม พิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อดังประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

พรชัย รัชมีแพทย์ (อ้างถึงใน จารุวรรณ ชาวศรีทอง และ นรินยา สุภาพพูล, 2546, น. 27-28) ได้ให้ข้อสรุปถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 2 นัยด้วยกันคือ

1. ในความหมายอย่างกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศ และการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการทางการเมือง เช่น การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

2. ในความหมายอย่างแคบ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปช่วยทำหน้าที่ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกระทำการภายในกรอบของกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ

หน้าที่ของรัฐซึ่งมีมากมายหลายประการนั้น ย่อมประกอบด้วยกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐ คือ การจัดบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีความทั่วถึงและตรงกับความต้องการของประชาชน กิจกรรมบางเรื่องรัฐต้องดำเนินการเอง โดยประชาชนไม่อาจมีส่วนร่วมได้โดยตรง แต่อาจมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมเพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนบางเรื่องบางลักษณะก็อาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยตรงทั้งหมดหรือบางส่วน เพราะลำพังรัฐฝ่ายเดียวไม่อาจดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปได้เลย หรือแม้จะทำได้สำเร็จก็อาจต้องใช้เวลาหรือค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าจะหามาใช้ได้หรือไม่ทันสถานการณ์ หรืออาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องเกิดจากความสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สิ่งตอบแทนใดมาเป็นสิ่งจูงใจได้ทุกกรณี ด้วยเหตุนี้ จึงอาจแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง คือ การที่ประชาชนเข้าไปช่วยกระทำการในส่วนที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีขอบเขตของการกระทำ ดังนี้

- การกระทำที่เป็นหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการกระทำตามหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ การกระทำตามหน้าที่จึงต้องอยู่ภายในกรอบและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากผู้ใดไม่กระทำตามที่ก็จะต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น
- การกระทำที่เป็นสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม สิทธิเช่นนี้อาจเกิดจากกฎหมายที่บัญญัติขึ้นหรืออาจเกิดจากนโยบายของรัฐบาล หรือการริเริ่มของประชาชนเอง โดยประชาชนจะใช้สิทธินี้หรือไม่ก็ได้ เป็นดุลยพินิจหรือความสมัครใจของประชาชนเอง
- การกระทำในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ชั่วคราวของรัฐ เจ้าหน้าที่ชั่วคราวมาจากประชาชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อให้งานในหน้าที่ของรัฐมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม คือ การที่ประชาชนไม่ได้เข้าช่วยกระทำการในส่วนที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง แต่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ความร่วมมือโดยการเสียภาษีอากร ย่อมทำให้รัฐมีรายได้สำหรับดำเนินกิจกรรมในอำนาจหน้าที่ได้ เป็นต้น

นอกจากนั้น อรรถ ก๊กผล (อ้างถึงใน พัทธี สิริโรส, 2546, น. 2-3) ยังให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

จากนิยามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นได้ให้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

- การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กร เอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำความจริงเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ
- เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงแค่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรืออาจมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้เสนอกระบวนการขั้นตอนในการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2527, น. 272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนปฏิบัติการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

องค์การอนามัยโลก (WHO) (อ้างถึงใน ชุษณา ก้อนจันทะ, 2537, น. 44) ได้เสนอรูปแบบที่สมบูรณ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

(1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามผลประเมินผลและประการสำคัญก็คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

(2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

(3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

(4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุก็ได้

นอกจากนี้สถาบันพระปกเกล้า (2544, น. 12) ได้กำหนดรูปแบบขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 : ส่วนร่วมในการวางแผน
ประกอบด้วยการรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน
- ขั้นที่ 2 : มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ
ประกอบด้วยการเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ
- ขั้นที่ 3 : มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์

เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

- ขั้นที่ 4 : มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล
เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของกระบวนการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

ทางด้าน ชชาติชาย ณ เชียงใหม่ (อ้างถึงใน ชูษณา ก้อนจันทะ, 2534, น. 45) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาดังนี้

- (1) มีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นหาปัญหา สาเหตุ และตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา
- (2) มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
- (3) มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมพัฒนา
- (4) ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมพัฒนา

ดังนั้นจึงพอกกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นจะประกอบด้วย กระบวนการขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ เริ่มจากมีส่วนร่วมในการวางแผน จากนั้นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินการ หลังจากนั้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการด้วยกัน และสุดท้ายคือมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมด้วยกัน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรณีศึกษา ชุมดี (2524, น. 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมผัสภาษา
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Agbayani (อ้างถึงใน รนวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2548, น. 346) ที่ได้จัดลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

- การร่วมประชุม
- การออกความคิดเห็น
- การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้าน
- การออกเสียงเลือกตั้ง
- การบริจาคเงิน บริจาควัสดุ
- การช่วยเหลือแรงงาน
- การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
- การทำงานกับตัวนำในการเปลี่ยนแปลง

เช่นเดียวกันทางด้าน Lee J. Cary (อ้างถึงใน ประเสริฐ สุนทร, 2543, น. 34) ก็ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วม (Aspects of participation) ไว้เป็น 5 รูปแบบคือ

1. เป็นสมาชิก (Memberships)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (Attendance at meetings)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (Financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on committees)
5. เป็นประธาน (Position of leadership)

นอกจากนี้ Cary ยังได้แบ่งแบบของผู้มีส่วนร่วม (Types of participations) ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ผู้กระทำการ (Actor)
2. ผู้รับผลการกระทำ (Recipient)
3. สาธารณชนทั่วไป (Public)

จากที่กล่าวมาข้างต้นยังมี อนงค์ พัฒนจักร (อ้างถึงใน ณัฐพล มิ่งพันธ์, 2544, น. 23-24) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ลักษณะด้วยคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของตัวบุคคล ในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญในปัจเจกบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมองประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งสำคัญของแนวคิด เช่น การตัดสินใจ จิตสำนึก ความเป็นเจ้าของความรู้สึกรับผิดชอบและการสนใจ

2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มและกระบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยให้เป็นขบวนการที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และองค์การที่มีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมในลักษณะของโครงการ ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิคความรู้ และการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงที่ดีระหว่างประชาชนกับรัฐ

4. การมีส่วนร่วมในลักษณะของสถาบัน ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างทางอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม ในการกำหนดรูปแบบการใช้ทรัพยากร การบริหารสถานะ และอำนาจในสังคม

5. การมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญในเรื่องการยอมรับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม แล้วนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบาย และ

แผนงานระดับชาติเพื่อเป็นการประกันความมั่นคงในเรื่องของการให้การสนับสนุน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งในรูปของสถาบัน โครงการ กฎหมายและอุดมการณ์แนวคิดใหม่ ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

William Reeder (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, ม.ป.ป., น. 11-12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือไม่นำเข้ามามีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติและค่านิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ มีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน
4. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อกิจกรรมนั้น ๆ มาแล้ว
5. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือหวังเอาไว้
6. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
7. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทำโดยการบีบบังคับหาได้ไม่
8. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี
9. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
10. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ
11. บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้นยั่วยุ และจูงใจให้เกิดขึ้น

ทางด้าน สากล สถิติวิทยานนท์ (2532, น. 166-167) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วม นั้นเกิดจาก ปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและกลายเป็นความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ

นอกจากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมนั้นยังจำเป็นที่จะต้องสร้างปัจจัยด้านอื่น ๆ อีกเพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมการป้องกันอาชญากรรมนั้นประสบผลสำเร็จ (รณวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2548, น. 350) ดังนี้

1. Sense of Community ควรสร้างจิตสำนึกที่ทำให้คนในชุมชนนั้นมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รักชุมชน จึงต้องการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และพัฒนาชุมชนของตน

2. Unity ต้องพยายามให้เกิดความสามัคคีมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยกเป็นกลุ่มพวก ซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะเกิดขึ้น และจะไม่เกิดพลังกลุ่มที่จะพัฒนาความสามารถของชุมชนได้

3. Problem Center ทำอย่างไรในการจะสร้างความรับผิดชอบให้ทุกคนในชุมชนให้ความสำคัญไปในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมร่วมกัน โดยธรรมชาติของคนเราจะสนใจแก้ไขปัญหาเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนของตนเอง ไม่ได้คิดถึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของสังคมโดยส่วนรวม การรวมแรงร่วมใจจึงไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเพียงพอ

4. Recognize การนิยมนยกย่องคนที่กระทำความดี ประพฤติดีสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชน บุคคลเช่นนี้ควรเชิดชูยกย่องให้เห็นเด่นชัด อาจเป็นการให้เข็มเชิดชูเกียรติ หรือรางวัลอื่น ๆ ให้เป็นที่ปรากฏแก่คนทั่วไปในชุมชน ทั้งนี้เพื่อจะเป็นแบบอย่างที่ดีและบุคคลดีเด่นก็จะได้รับการบำรุงขวัญเป็นกำลังใจเท่ากับเป็นการตอบแทนที่มีคุณค่า

5. Key Person ควรใช้กลยุทธ์ในการค้นหาผู้นำในชุมชนที่ดี เพื่อที่ว่าบุคคลเช่นนี้จะ เป็นหัวหน้า เป็นผู้กระตุ้นและผู้ประสานความร่วมมือเพื่อมุ่งแก้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนต่อไป

6. Project ในทางปฏิบัติการแก้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ควรใช้รูปแบบทำโครงการต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติต่อไป

แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ในปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมนั้นมิใช่หน้าที่ของตำรวจเพียงฝ่ายเดียว เพราะที่ผ่านมานั้นปริมาณคดีอาชญากรรมล้นแต่เกิดขึ้นในระดับที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอกับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนที่มีส่วนในการรับรู้ เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยกันป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้ลดลง ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ตำรวจได้มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

ความหมายของตำรวจชุมชนสัมพันธ์

คำว่า “ตำรวจชุมชนสัมพันธ์” ได้มีผู้ให้นิยามความหมายต่าง ๆ ไว้หลากหลายซึ่ง อธิติพล สุขยิ่ง (2537, น. 12) ได้รวบรวมความหมายไว้ ดังนี้

1. กลุ่มชน ซึ่งรวมตัวกันอยู่ โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ๆ
2. การประกอบด้วยประชาชน ซึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินที่ต่อเนื่องกันและเป็นผู้ซึ่งมีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งอย่างหรือมากกว่า ที่เป็นเหตุให้ต้องอยู่อาศัยบนผืนแผ่นดินนั้น
3. กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มที่มารวมตัวกันอยู่ในอาณาเขตเดียวกันและผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสังสรรค์กัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน
4. กลุ่มมนุษย์กลุ่มหนึ่งตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน มีการดำเนินชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเดียวกัน
5. องค์การทางสังคม (Social Organization) อย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้ และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้
6. กลุ่มมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน และมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่ว ๆ ไปอย่างเดียวกัน ดังมองเห็นได้จากมรรยาท ประเพณี ขนบธรรมเนียมและแบบแห่งการพูด

7. กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่ในเมืองเดียวกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน อาณาบริเวณหรือเมืองที่กลุ่มคนอยู่ร่วมกันชนกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ร่วมกันและมีความสนใจในเรื่องที่คล้าย ๆ กัน

8. กลุ่มคนที่มีความคิดไปในทางเดียวกัน และสามารถรวมกำลังกันดำเนินงานกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

ชิตชัย วรรณสถิตย์ ได้ให้ความเห็นว่า งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นหลักการที่สำคัญในการที่จะสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างตำรวจและประชาชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรม และเป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีความเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้กล่าวถึงงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ คือ กระบวนการที่กำหนดทิศทางในบุคลากรตำรวจทั้งหมดในแต่ละองค์การ ได้หันเหพฤติกรรมไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ภายนอกองค์กร ในลักษณะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักขององค์การตำรวจ

ดังนั้นพอสรุปได้ว่าตำรวจชุมชนสัมพันธ์ จึงหมายถึง งานหรือกิจกรรมที่ตำรวจได้กระทำเพื่อให้บุคคล หรือ กลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องกัน ร่วมมือประสานงานปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ หรือเป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

หลักการของตำรวจชุมชนสัมพันธ์

นอกจากนั้น อิทธิพล สุขยั้ง (2537, น. 14-15) ยังได้รวบรวมถึงหลักการของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ไว้ด้วย ได้แก่

1. ประชาสัมพันธ์ (Public Relation)

การประชาสัมพันธ์ เป็นการเริ่มต้นของงานชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ตำรวจเพื่อเสริมความเข้าใจให้กับประชาชน ได้ทราบถึงการดำเนินงานของตำรวจ และสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน ให้สมรรถภาพตัวบุคคล เครื่องมือเครื่องใช้ และความตั้งใจจริงของตำรวจ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของตำรวจในด้านต่าง ๆ โดยการประชาสัมพันธ์จะต้องดำเนินการต่อกลุ่มประชาชนเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ข้าราชการ นักศึกษา นักเรียน สหพันธ์แรงงาน เพื่อให้บุคคลแต่ละกลุ่มเหล่านี้ เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ นโยบายวิธีการ ปัญหา และ

ข้อจำกัดของตำรวจ รวมทั้งให้เกิดความมั่นใจว่าตำรวจจะรักษากฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และด้วยความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง

2. การให้บริการชุมชน (Public Service)

การให้บริการชุมชน เป็นการกระชับความสัมพันธ์ ระหว่างตำรวจกับประชาชนซึ่งจะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือที่ตำรวจจะได้รับจากประชาชน โดยสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการนำบริการต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน และในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยพิจารณาความเหมาะสมจากสภาพของแต่ละท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน (Public Participation)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกับประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมชุมชน อาจทำได้โดยการเข้าไปร่วมงานกับสมาคม หรือองค์การที่จัดตั้งขึ้นแล้วหรือประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานร่วมกับประชาชนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ แล้วยังเป็นวิธีการที่จะชี้แนะให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจในปัญหาอาชญากรรมซึ่งชุมชนนั้นประสบอยู่ และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกับตำรวจในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย

การดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์

การดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ เสกสรรค์ ธนอมสุวรรณ (2548, น. 22-25) ได้ศึกษาพบว่า การดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์สามารถแบ่งการปฏิบัติได้ออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. ระดับผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์

ผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์ นอกจากต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและควบคุมการปฏิบัติงานและจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเตรียมบุคลากร เครื่องมือ เครื่องใช้ การศึกษา และจัดทำข้อมูลท้องถิ่นและกำหนดแผนปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ดังนี้

1.1 การคัดเลือกบุคลากร

ผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์ จะต้องพิจารณาคุณสมบัติของบุคลากร ที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่อย่างละเอียดรอบคอบ มิฉะนั้น อาจเกิดความล้มเหลวขึ้นได้ บุคลากรที่จะออกไปปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์นั้นต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- มีอุดมการณ์และความประพฤติดี
- มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- มีบุคลิกดีมีลักษณะผู้นำมีความริเริ่มสร้างสรรค์อดทนอดกลั้น

- มีไหวพริบปฏิภาณ
- ผ่านการอบรมด้านการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์
- เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสม
- มีความรู้ความสามารถพิเศษ

1.2 การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ที่พร้อมเพียง

การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ที่พร้อมเพียง ย่อมเป็นเครื่องช่วยในการปฏิบัติงาน ชุมชนสัมพันธ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการพูดบรรยายเพียงอย่างเดียว อาจไม่ทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่เข้าใจได้ ฉะนั้นผู้บริหารงานชุมชนสัมพันธ์จึงต้องเตรียมการด้านงบประมาณ เพื่อจัดการเครื่องมือเครื่องใช้ ในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ด้วย ดังนี้

- เครื่องขยายเสียง
- ไวท์บอร์ด กระดานดำ
- เครื่องฉายแผ่นใส สไลด์ พร้อมจอฉาย
- กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องเล่นวิดีโอ วีซี
- กล้องถ่ายรูป
- เครื่องฉายภาพยนตร์ พร้อมจอ
- เอกสารแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชน

1.3 การเลือกพื้นที่เป้าหมาย

ในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ อาจพิจารณาเลือกพื้นที่เป้าหมายออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) ส่วนชุมชน 2) ส่วนกลุ่มบุคคล

- ชุมชนพื้นที่ (Territorial Community) ได้แก่ พื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่ในขอบเขตเดียวกัน โดยสภาพภูมิศาสตร์ หากประชาชนใดพักอาศัยในพื้นที่ดังกล่าว ก็ถือว่าอยู่ในชุมชนนั้น

- ชุมชนตามผลประโยชน์ร่วมกัน (Interest Community) การรวมตัวเป็นชุมชนขึ้นมาเนื่องจากมีผลประโยชน์อย่างเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ หรือบริเวณขอบเขตอย่างเล็ก ชุมชนนี้อาจขยายตัวออกไปได้ตราบที่ประชาชนที่มีผลประโยชน์อย่างเดียวกันมีความต้องการเหมือนกัน เช่น ประชาชนตามตรอกซอยต่าง ๆ ที่มาซื้อมอเตอร์ไซค์รับจ้าง หรือกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าขายแร่แฝงลอย เป็นต้น

- ชุมชนตามความผูกพันด้านจิตใจ (Attachment Community) ได้แก่ ชุมชนที่ประชาชนความผูกพันเข้ามาอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เป็นลักษณะของจิตใจที่ผูกพันต่อพื้นที่ เช่นชุมชนที่มักเป็นที่รวมของชาวอีสาน หรือคนต่างชาติ

รูปแบบของทั้งสามชุมชนที่กล่าวมา บางครั้งมีลักษณะซ้ำซ้อนกันอยู่ ชุมชนตามผลประโยชน์บ่อยครั้งอยู่ในชุมชนตามสภาพพื้นที่ เช่น ชุมชนท้องถิ่นหนึ่งอาจประกอบด้วยชุมชนทางศาสนา ชุมชนธุรกิจการค้า ชุมชนหาบเร่ เป็นต้น การแบ่งชนิดของชุมชนดังกล่าวมีประโยชน์ในการทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่ว่าประชาชนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ในการใช้ดุลยพินิจแบ่งความยากง่าย

ดังนั้น ในการพิจารณาเลือกพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ จึงควรสรรหาพื้นที่ที่มีลักษณะชุมชนตามความผูกพันด้านจิตใจ และชุมชนตามผลประโยชน์ร่วมกัน และชุมชนสภาพพื้นที่ตามลำดับ

นอกจากการเลือกชุมชนดังกล่าวเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของงานชุมชนสัมพันธ์อย่างแท้จริงจำเป็นต้องวิเคราะห์พื้นที่ในแง่ของปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอื่น ๆ ประกอบด้วยดังนี้

ก. การวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมโดยพิจารณาจากสถิติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมายว่ามีความถี่ และสร้างความเดือดร้อนให้พื้นที่เป้าหมายเพียงใด ถ้าชุมชนใดในพื้นที่ที่มีความถี่ของการเกิดอาชญากรรมสูง พื้นที่นั้นจำเป็นต้องนางงานชุมชนสัมพันธ์เข้าปฏิบัติอย่างเร่งด่วน

ข. การวิเคราะห์ปัญหาความเดือดร้อนโดยรับฟังคำร้องเรียนต่าง ๆ ของประชาชนสื่อมวลชน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเป้าหมายหรืออาจใช้วิธีส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปในชุมชนเพื่อสำรวจปัญหาโดยเฉพาะถ้าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมจำเป็นต้องหาว่าเป็นอาชญากรรมประเภทใดก่อความเดือดร้อนบริเวณใด ปัญหาอยู่จุดใด อย่างไร

การพิจารณาถึงปัญหาความเร่งด่วนบางประการ ที่มีจำเป็นจะต้องเข้าดำเนินงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ การพิจารณาแง่นี้ อาจไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาอาชญากรรมและปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชน เนื่องจากเป็นงานนโยบายสำคัญ เช่น การแก้ไขปัญหายาเสพติด หรืออาจเป็นงานเฉพาะหน้า เช่น ประชาชนในพื้นที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตำรวจ และมีแนวโน้มในการต่อต้านการปฏิบัติงาน หรือไม่ให้ความร่วมมือกับตำรวจ หรือมีคดีอาชญากรรมที่กระทบกระเทือนขวัญของประชาชน

เมื่อได้พิจารณาลักษณะชุมชน ประกอบกับการวิเคราะห์พื้นที่ดังกล่าวแล้วจะพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ถูกเลือกให้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่

- 1) ชุมชนที่เป็นพื้นที่มีอาชญากรรม
- 2) ชุมชนที่เป็นย่านธุรกิจล่อแหลมต่อการเกิดอาชญากรรม
- 3) ชุมชนแออัดที่มีประชาชนที่มีรายได้น้อยรวมกันอยู่
- 4) พื้นที่ซึ่งมีปัญหาพิเศษ

5) พื้นที่หมู่บ้านห่างไกล

1.4 การศึกษาและจัดทำข้อมูลท้องถิ่น

การศึกษาและจัดทำข้อมูลท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานที่ ตัวบุคคล เส้นทางเข้า-ออก เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่ง สำหรับสำรวจท้องที่และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ เพื่อเตรียมการในขั้นต่อไป ข้อมูลท้องถิ่นที่รวบรวมไว้ควรมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- สภาพพื้นที่และประเภทของสถานที่
- ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- บุคคลสำคัญในท้องถิ่นหรือบุคคลที่น่าสนใจ
- บุคคลที่คอยสอดส่องพฤติกรรมและติดตามความเคลื่อนไหว
- บุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้าน
- อาวุธที่ได้รับอนุญาต
- ยานพาหนะที่ใช้รวมทั้งสัตว์พาหนะในครอบครอง
- เส้นทางเข้าออกนำไปสู่หมู่บ้าน
- วัน เดือน ปี ที่สำรวจ
- ชื่อผู้สำรวจ

1.5 การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน

การกำหนดแผนการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ที่สำคัญคือ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจะถูกต้อง เชื่อถือได้ และเป็นข้อมูลที่ทันสมัย จึงจะทำให้การปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์เป็นไปตามเป้าหมาย จึงต้องยึดถือหลักสำคัญดังต่อไปนี้

- ความเป็นไปได้ แผนงานที่กำหนดต้องสามารถทำได้
- ชัดเจนไม่คลุมเครือ
- อ่อนตัว ในกรณีที่ต้องประสบปัญหาบางประการที่คาดไม่ถึงทำให้ไม่เป็นไปตามแผน ในกรณีนี้แผนจะต้องมีความอ่อนตัวโดยสามารถปรับ แผนการปฏิบัติใหม่ได้
- กำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลดำเนินงาน

2. ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์

การปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ มีเป้าหมายสุดท้าย ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสมาชิกของชุมชน สามารถป้องกันตนเองจากปัญหาอาชญากรรมได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนมีความเต็มใจที่จะสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อความสงบสุขในสังคม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ต้องออกดำเนินงาน ดังนี้

2.1 เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนกับตำรวจ

2.2 ให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชนจากอาชญากรรม

2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ตำรวจ

การดำเนินการดังกล่าวอาจแบ่งแยกเพื่อความชัดเจนออกเป็น 7 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การพบปะเยี่ยมเยียนและร่วมกิจกรรม

แนวคิดและหลักการ

เนื่องจากสัมพันธภาพของมนุษย์เริ่มต้นจากความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน ระดับความคุ้นเคยที่บุคคลจะมีต่อกัน ย่อมขึ้นอยู่กับความใกล้ชิด ความเข้าใจวางใจซึ่งกันและกันซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้โดยการพบปะและร่วมกิจกรรมเป็นพื้นฐานก่อน ดังนั้น การออกพบปะเยี่ยมเยียนและเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้นำชุมชนและประชาชน ของชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จึงเป็นการสร้างเสริมสัมพันธภาพอันดี ระหว่างประชาชนและตำรวจ เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่การดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพชุมชน

แนวคิดและหลักการ

การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการเรียนรู้และรู้จักชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนจะทำให้สามารถอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนอันเป็นพื้นฐานของการวางแผนการตัดสินใจ และดำเนินการกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 3 การประชุมวางแผนงานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชน

แนวคิดและหลักการ

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย การประชุมเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความเข้าใจในปัญหา รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจและวางแผนงานร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคี นำไปสู่การมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การเตรียมการจัดระบบงาน และประเมินความพร้อม

แนวคิดและหลักการ

เป็นการตรวจสอบความพร้อมในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เพื่อให้กำลังคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความพร้อมในการปฏิบัติงานระบบงาน แผนงาน และขั้นตอนในการปฏิบัติกระชับสอดคล้องเหมาะสม อีกทั้ง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ ไม่ขัดข้อง พร้อมอำนวยความสะดวกในการดำเนินการ ซึ่งเตรียมการ จัดระบบงานและประเมินความพร้อมเหล่านี้ เป็นรากฐานให้การปฏิบัติงานบรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชน

แนวคิดและหลักการ

การแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชน จากปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด อุบัติเหตุ และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมนั้นเป็นวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากที่สุด เมื่อประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชนจากปัญหาดังกล่าว โดยเข้าถึงที่มาของปัญหาต่าง ๆ ย่อมที่จะลดลงไปในที่สุด

ขั้นที่ 6 การจัดระบบประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจ

แนวคิดและหลักการ

การประสานความร่วมมือ ระหว่างประชาชนกับตำรวจ และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอื่น ๆ ในชุมชน หลังจากที่ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขแล้ว คือเป้าหมายสุดท้ายของงานชุมชนสัมพันธ์ แต่การที่ประชาชนจะมีการประสานงานที่ดี แต่ละฝ่ายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและเห็นชอบกับระบบการประสานงานและดำเนินการตามระบบดังกล่าวอย่างจริงจัง ดังนั้น ประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและจัดระบบประสานความร่วมมือที่ดี และมีประสิทธิภาพกับตำรวจ

ขั้นที่ 7 การติดตามผล ประเมินและปรับปรุงแก้ไข

แนวความคิดและหลักการ

การวัดผล เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทำงานโดยเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทำงาน การวัดผลทำให้ได้ทราบปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ และประเมินผล ว่าได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนงาน หรือโครงการในการปฏิบัติครั้งต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

พื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม

ในปัจจุบันการป้องกันอาชญากรรมนั้นไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นแต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอต่อการดูแลควบคุมสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ ดังนั้น ทางสถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม จึงได้จัดโครงการดำเนินการปฏิบัติงานด้านตำรวจชุมชนสัมพันธ์ขึ้น โดยการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม

มีเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน (เอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์, 2549, น. 1-2) ดังนี้

1. ใช้หลักตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมและให้ประชาชนเกิดความร่วมมือแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

2. สนับสนุนและกระตุ้นแรงจูงใจให้คณะกรรมการชุมชน / คณะกรรมการหมู่บ้าน พร้อมทั้งจะป้องกันชุมชน / หมู่บ้านของตนเองให้ปราศจากอาชญากรรม ยาเสพติดให้โทษและอุบัติเหตุต่าง ๆ

3. เพื่อสร้างความเข้าใจทัศนคติ ความศรัทธา สร้างความเชื่อมั่น และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชนรวมถึงหน่วยงานอื่น และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรมงานของตำรวจทุกรูปแบบให้ประชาชนรับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและยาเสพติดให้โทษฝึกฝนให้ความรู้ในการป้องกันตนเองกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายอันสำคัญ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มชุมชนอยู่อาศัย ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติดในพื้นที่

4. เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีการคุ้มครองทางสังคมที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริตรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

5. เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติดให้โทษ รวมถึงการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และขยายงานชุมชนสัมพันธ์ในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติดในพื้นที่

ทั้งนี้ สถานีตำรวจนครบาลบุคคลโณบายให้ตำรวจทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดำเนินงานด้านตำรวจชุมชนสัมพันธ์ โดยมีหน่วยงานหลักในการดำเนินงานซึ่งได้แบ่งการปฏิบัติงานเป็น 2 ระดับ (เอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์, 2549, น. 2) ดังนี้

ระดับผู้บริหารงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์

1. ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลบุคคลโณ เป็นฝ่ายอำนวยการงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์

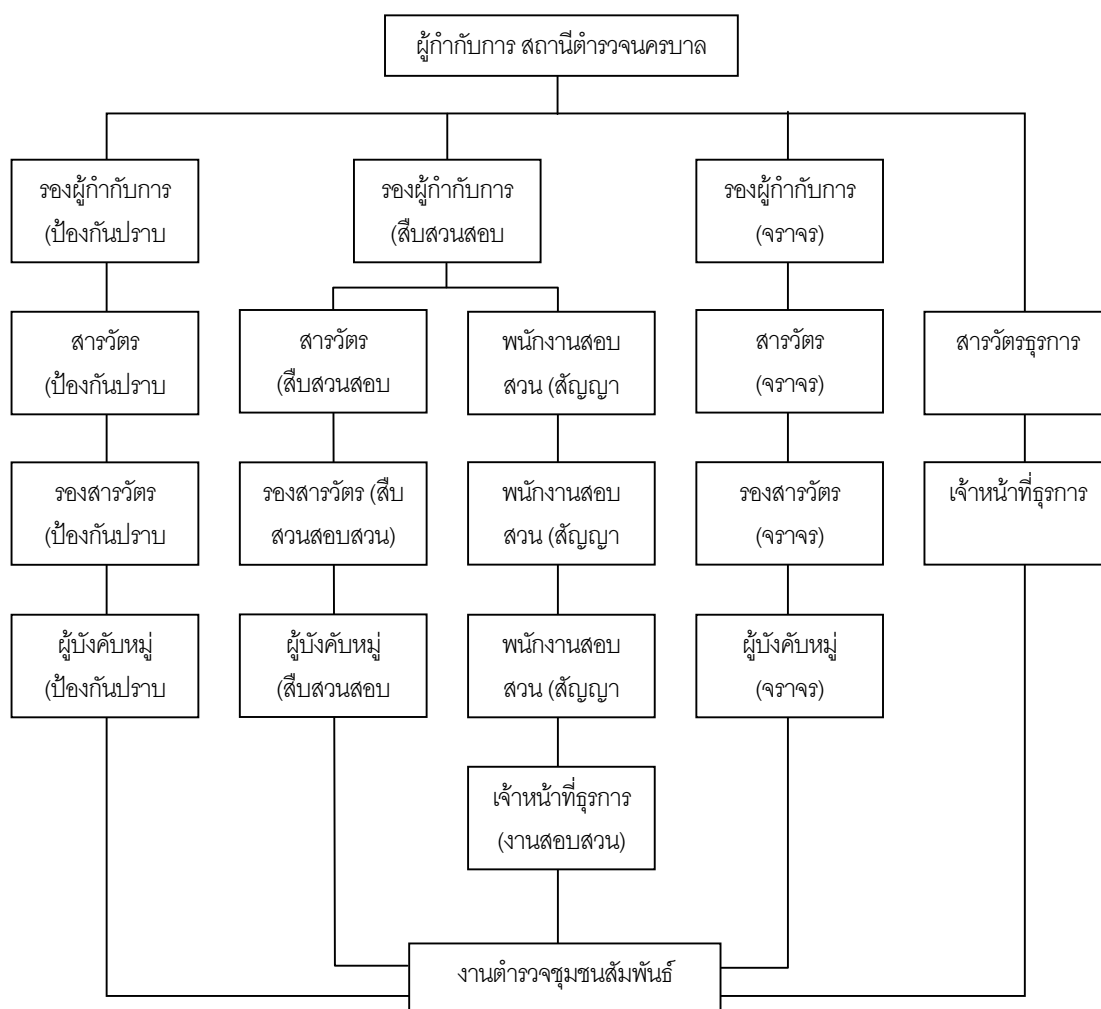
2. รองผู้กำกับการฝ่ายป้องกันปราบปราม เป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคคลโณ

3. สารวัตรป้องกันปราบปราม เป็นฝ่ายสนับสนุนงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ระดับผู้บริหารงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคโคโล และมีหน้าที่จัดเตรียมบุคลากรชุดปฏิบัติตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบุคโคโล โดยคัดเลือกข้าราชการตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถให้เหมาะกับงาน รวมถึงจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์สำหรับปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์และสนับสนุนในด้านอื่น ๆ

ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ฝ่ายอำนวยการงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคโคโล ได้คัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมทำหน้าที่ยานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และแต่งตั้งเป็นชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลบุคโคโล ได้แก่ ผู้บังคับหมู่ป้องกันปราบปรามจำนวน 5 คน เป็นชุดปฏิบัติการ และรองสารวัตรป้องกันปราบปราม เป็นรองหัวหน้าชุดปฏิบัติการ โดยมอบให้รองผู้กำกับการฝ่ายป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลบุคโคโลเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการ

ภาพที่ 2.1
โครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์
สถานีตำรวจนครบาลบึงคโค

ในการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์นั้น เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสถานีตำรวจนครบาลบึงคโคได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 7 ขั้นตอน (เอกสารบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์, 2549, น. 3-5) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ชุดปฏิบัติการออกพบปะเยี่ยมประชาชนตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ทุก 10 วัน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่อันเป็นฐานสำหรับการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ขั้นที่ 2 ชุดปฏิบัติการทำการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนเพื่อจะ
ได้เข้าใจในสถานการณ์และปัญหาของแต่ละชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน รวมถึงมีการจัด
ทำข้อมูลพื้นฐานแต่ละชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ต่อไป

ขั้นที่ 3 จัดให้มีการประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชนในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการประชุมระดมสมองหาลมความคิดเห็นที่หลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียวกัน
เกิดพลังสามัคคีสู่การปฏิบัติและการรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นที่ 4 ชุดปฏิบัติการเตรียมการจัดระบบงานการตรวจสอบความพร้อมในการปฏิบัติ
งานเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน ระบบงาน แผนงาน
และขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้กระชับสอดคล้อง เหมาะสม พร้อมจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้เพื่อ
อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ขั้นที่ 5 จัดให้ชุดปฏิบัติการสำรวจชุมชนสัมพันธ์ สถานีตำรวจนครบาลบุคคลใดทุกคน
ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับด้านวิชาการเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป รวมถึง
เด็กและเยาวชนตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่

ขั้นที่ 6 ชุดปฏิบัติการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการสนับสนุนการปฏิบัติ
งานของตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดให้โทษ อุบัติภัยและปัญหาอื่น ๆ ในชุมชน
ภายหลังจากที่ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ขั้นที่ 7 ชุดปฏิบัติการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานี
ตำรวจนครบาลบุคคลใด โดยดำเนินงานตามโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน เพื่อนำข้อมูล
มาสรุปผลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้
นี้ให้ประเมินการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการจัดทำกิจกรรม/โครงการที่ได้ดำเนินไปแล้ว
เพื่อทราบปัญหาข้อขัดข้อง ข้อเสนอแนะ ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมา
แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบุคคลใดต่อไป

สำหรับกิจกรรม/โครงการที่ได้ดำเนินการตามเป้าหมายของการปฏิบัติงานด้านตำรวจ
ชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบุคคลใดในปี 2549 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กิจกรรม/
โครงการหลัก ได้แก่

กิจกรรม/โครงการภาคบังคับในการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2549

- โครงการฝึกอบรมการแจ้งข่าวสารอาชญากรรม
- หลักสูตรให้ความรู้เรื่องยาเสพติด
- หลักสูตรให้ความรู้เรื่องจราจร
- โครงการฝึกอบรมเยาวชนสัมพันธ์

- โครงการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมาย
- โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย
- โครงการเสาธง 5 นาที
- งานแพทย์เคลื่อนที่
- โครงการฝากบ้านกับตำรวจ

กิจกรรม/โครงการ ริเริ่มในการแสวงหาความร่วมมือของประชาชน

กิจกรรม/โครงการ ริเริ่มในการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนนั้น หากพิจารณา

สามารถแบ่งได้ 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. กิจกรรม/โครงการด้านครอบครัว เยาวชน และชุมชน
2. กิจกรรม/โครงการด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. กิจกรรม/โครงการด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ภาพที่ 2.2

กิจกรรม/โครงการงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลบึงกุ่ม

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม ผู้ศึกษาใคร่จะขอเสนอผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ไพศาล ธรรมจรัสวงศ์ (2544) ซึ่งศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้างในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม” ผลการศึกษาพบว่า จากผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้างในเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 334 ราย ผลการศึกษาปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับสูง โดยด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อายุเท่านี้ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ส่วนด้านปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า การให้ความสำคัญต่ออาชญากรรมเท่านี้ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม

นอกจากนี้ยังให้ข้อสรุปว่าควรแสวงหาความร่วมมือจากผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้างให้มากขึ้น เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญต่อปัญหาอาชญากรรม และร่วมหาแนวทางในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้น โดยชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปของอาชญากรรมในทุก ๆ รูปแบบ ซึ่งการชักชวนให้ผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้างเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมได้มากขึ้น จะส่งผลให้การป้องกันปัญหาอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นพพล มุขมา (2545) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรร : กรณีศึกษาหมู่บ้านกฤษดานคร และหมู่บ้านเลิศปิยะวรรณ” ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่พักอาศัยภายในหมู่บ้านกฤษดานคร และหมู่บ้านเลิศปิยะวรรณ มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ประสบภัยด้านอาชญากรรม สถิติในที่อยู่อาศัย ระยะห่างจากถนนใหญ่ บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ประไพ ฤกษ์วิถิ (2545) ศึกษาเรื่อง “ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการตำรวจชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการตำรวจชุมชน ตลอดจนปัญหาการมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชนของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชนของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองปทุมธานี อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชน ได้แก่ การได้รับ

ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการตำรวจชุมชน และความรู้เกี่ยวกับโครงการตำรวจชุมชน ส่วนปัจจัยที่ไม่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชน ได้แก่ ระดับการศึกษารายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และส่วนใหญ่ไม่พบว่ามีปัญหาในการมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชน

ณัฐพล มิ่งพันธ์ (2544) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของราษฎรอาสาสมัครในโครงการ ตำรวจชุมชนกับการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม” สามารถสรุปโดยภาพรวมเป็นด้าน ๆ ได้ว่า

1. ด้านการบริการสถานที่และสภาพแวดล้อม ราษฎรอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงบริเวณที่ทำการตำรวจชุมชน ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสภาพแวดล้อม ไม่มี ส่วนร่วมในการคัดเลือกที่ทำการตำรวจชุมชน และจัดตั้งเครื่องมือสื่อสาร จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้
2. ด้านการบริหารและการปกครอง ราษฎรอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการติดต่อ ประสานงานกับผู้นำชุมชนและออกตรวจพื้นที่ ดูแลความสงบเรียบร้อย ไม่มีส่วนร่วมในการ พิจารณาคัดเลือกราษฎรอาสาสมัครและกิจกรรมอื่น ๆ แต่อย่างใด
3. ด้านการบริหารงานธุรการ ราษฎรอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบเหตุในการเดินทาง เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้มาใช้ บริการ ไม่มีส่วนร่วมในการแจ้งความไว้เป็นหลักฐาน การแจ้งเอกสารหาย และให้คำปรึกษาทาง กฎหมาย
4. ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ราษฎรอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการตรวจ เยี่ยมตามหมู่บ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน การจับกุมผู้กระทำผิด และการจัด เก็บข้อมูลท้องถิ่น แต่ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมรักษาความสงบเรียบร้อยประจำตำบลและการจัด ระบบการป้องกันอาชญากรรม
5. ด้านอำนวยความสะดวก ราษฎรอาสาสมัครร้อยละ 40 มีส่วนร่วมในการประណม ข้อพิพาทคดีแพ่งและคดีอาญาร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีส่วนร่วมในการคุ้มครองผู้เสียหาย พยานและเหยื่ออาชญากรรม
6. ด้านบริการจราจรและรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ราษฎรอาสา สมัครร้อยละ 50 มีส่วนร่วมในการจัดการจราจร และราษฎรอาสาสมัครทุกคนมีส่วนร่วมในการทำ ความสะอาดสถานที่ราชการ หมู่บ้าน ถนนสาธารณะในวันสำคัญ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดอบรม ความรู้จราจร และการบังคับใช้กฎหมายจราจร
7. ด้านการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล ราษฎรอาสาสมัครโดยส่วน ใหญ่ไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมแต่อย่างใด

ซึ่งจากผลการศึกษาทั้งหมดสามารถยืนยันตามแนวคิดการมีส่วนร่วมได้ว่า การที่ราษฎรอาสาสมัครในการป้องกันอาชญากรรมขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เนื่องจากงานนโยบายหรือ แนวปฏิบัติกำหนดมาจากกระดึบบนลงสู่เบื้องล่าง ประกอบกับการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนตามแนวทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์ (2546) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของหัวหน้าครัวเรือน ในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรีในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมด้านติดตามประเมินผล สำหรับแนวทางในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งในด้านการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมด้านติดตามประเมินผล

สุทธิญาณ พงษ์สูงเนิน (2547) ศึกษาเรื่อง “ทัศนะของประชาชนต่อการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแออัดคลองเตย” ที่มีสมมติฐานในการศึกษาคือ ปัจจัยภูมิหลังของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ได้ผลการศึกษาว่า จากกลุ่มตัวอย่างศึกษาทั้งหมด 286 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 26-45 ปี สถานภาพสมรสแล้ว มีรายได้ 5000-8000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนคลองเตยนานกว่า 30 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่ไม่เคยตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ซึ่งการทดสอบตามสมมติฐานปรากฏว่า

1. ปัจจัยภูมิหลังแตกต่างกันกับการรับรู้ข่าวสารการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ปัจจัยภูมิหลังแตกต่างกันกับการให้ความสำคัญกับปัญหาอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ปัจจัยภูมิหลังแตกต่างกันกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ปัจจัยภูมิหลังแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยว่า บทบาทของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ทศพล เพ็งส้ม (2544) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตอำเภอบางบัวทอง รวมจำนวน 203 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับอาชญากรรม

ผ่านทางโทรทัศน์ และมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมก่อนการกระทำผิดในระดับต่ำ ซึ่งประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญและมีส่วนร่วม ได้แก่ การกำชับ และกวดขันคนในบ้านให้ปิดประตูบ้านให้มิดชิด นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมหลังการกระทำผิดในระดับต่ำ

ทั้งนี้จากผลการสัมภาษณ์บุคคลและผู้นำชุมชน พบว่า ทุกคนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชน โดยให้ความเห็นว่า การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ อาทิ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือชุมชน บุคคลต่าง ๆ ในชุมชนทุกคนในการป้องกันตนเอง ป้องกันชุมชนจากสิ่งที่มากระทบไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด อบายมุข อาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยการร่วมกันในกิจกรรม เช่น การตั้งกลุ่มชุมชน มีการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกในชุมชนในกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรม การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เข้าร่วมการอบรมเป็นสมาชิกโครงการต่าง ๆ เช่น สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมให้ตำรวจ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปรากฏศัพท์ เร่งศิริกุล (2542) ศึกษาเรื่อง “การนำมาตรการการป้องกันอาชญากรรมโดยชุมชนมาใช้ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ได้ผลการศึกษาในภาพรวมเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและความต้องการของประชาชนต่อมาตรการรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรม ผสมผสานกับแนวคิดการดำเนินงานของภาครัฐ พบว่า

1. ด้านการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมโดยชุมชน ปรากฏว่า ความคิดโดยรวมเห็นด้วยกับการนำมาตรการต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในชุมชน โดยเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการติดตั้งเสาไฟให้แสงสว่างตามท้องถนน และเห็นด้วยกับการสำรวจประตูหน้าต่างว่ามีความแข็งแรง รวมถึงเวลากลางคืนไม่ควรเปิดประตู หน้าต่าง หรือม่านให้คนร้ายเห็นทรัพย์สินในบ้านเรือนได้

2. ด้านความเข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ปรากฏว่า ความคิดโดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่องประชาชนควรปฏิบัติตามกฎหมาย และเห็นด้วยกับการที่ผู้เป็นเหยื่ออาชญากรรมควรมีสิทธิที่จะป้องกันตนเองหรือฟ้องร้องตามกฎหมายได้

3. ด้านบทบาทของประชาชนในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรม ปรากฏว่าความคิดโดยรวมเห็นด้วยในการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ไม่เดินตามลำพังในสถานที่เปลี่ยวตอนกลางคืน เป็นต้น รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจบทบาทในด้านนี้เป็นอย่างดีแล้ว

4. ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ปรากฏว่า ความคิดโดยรวมเห็นด้วยในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมประสานงานในการป้องกันอาชญากรรม

5. ด้านการรณรงค์การให้ความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ปรากฏว่า ความคิดโดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการรณรงค์ทั้งนี้เพื่อจะได้สร้างความอบอุ่นใจให้แก่ประชาชน

6. ด้านหน่วยงานภาครัฐ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเพราะประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละชุมชนย่อมที่จะทราบถึงปัญหาของแต่ละชุมชนอยู่แล้ว และให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างทุกหน่วยงาน เพื่อให้การป้องกันอาชญากรรมมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สภาพปัญหาอาชญากรรมโดยภาพรวมในเขตเทศบาลเมืองหนองคายไม่พบปัญหาที่รุนแรง ทั้งนี้เนื่องมาจากคนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Community) ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองมีมาตรการที่ดีในการป้องกันอาชญากรรมทำไปพร้อมกันทั้งในเชิงรับและเชิงรุก

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชำงตัน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมและงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ รวมถึงระดับทัศนคติการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบึงคโค โดยกำหนดกรอบแนวคิดทางการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดในการศึกษา

